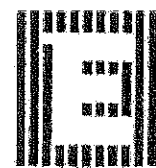

ELERTI LITERATURA

AGIREZABALA'TAR TOMA TALOGINTZAN TXAPELDUN

1934'gar'ean urtean «Kirikino Sari»-rako
«Euskaltzaleak» bazkunak Lafekoetxea'tar
B. Von'en idazlan auxe berezi du.

Z ak'it asar'atu, gazte-lagun maite, ire gauzetan sartu ba nadi; gauza txar lotsaga'iririk esatera enaioak, ezta ire izen garbiari orban'ik txikienik ezartera be. Nire asmoa ira antzea, ire trebetasuna Euzkadi zear zabaltzea dok. Orainarte Gorbei'ko lar, atxarte, idetza ta pagadietan baka'rik az ezagun; ire talo bardinbakoen ba'ri Gorbei'ko artzai-lagunak ez bestek etxakik eta ori etxagok ondo. I Gorbei'ko artzai guztien artean talogintzan buru az; etxagok o'fetan iri ur'ik emotekorik. Artzai guztiak txapeldun autortuten aue. Pindar'ek naiz Birgili'k ire ba'ri yak'in izan ba'loek euren olerkirik onenak iretzako izango zoazan. Niri Yaungoikoak olerkari izaterik etxau'atak emon, ba'ña Pindar edo Birgili edo beintzat gure Lizardi ba'nintzok, nire olerkirik onena iretzako litzatekek; o'faiti'ño, olerkari izan eza'ren, ire antze be-degar (1) ori Euzkadi-zear al dodan eran zabaldu-bea'fean naiagok.

Lelen, irakurleai i nor augun labur labur azaldu egin bearko, bear bada areik nik ba'ño begi zo'fotz zollagorik eukita ire antze bereziaren susta'ra ta zegaitia eure izakeran idoroko yoek eta.

Irakurle maite. Toma ez dogu gizon andi, ezta kaskar-me'ro be, txiki ba'ño: aragiz igar-zimel, begi-baltz, txarakea (2) naiz agin adafa baixen

(1) Caracter'istico.

(2) Lefa menuda.

zal, mimena (3), baixen bigun: Gorbeia'ri gaina azeririk bizkoñenak baiño ariñago ta onek baiño neke gitxiagogaz artzen dautso; arnasestua zer danik eztaki; zain utsa da. Zutunik, buruagaz orpoai ukutuko leuskioe. Artzai-makileari bafen bafenetik, luñari deuntsola, eskumeagaz elduta aren soin biuria, sugearena bai'litzan, besapetik batetik bestera igaroten bein baiño geiagotan neronek ikusi dot, oiñak euren lekutik zirkiñik egiteke. Azuñik eztaukala dirudi. Arabañak lañiñetarako (4) beofen bat mendimendian oratu (5) gura dauenean gure Toma lango lagunik eztaue aurkituko ez Gorbei osoan, ezta aragoan be; aren zango zimelak beoñik uxoen (6) ta bizkoñenarenak baiño bizkoñagoak dira.

Or akust orain Aldaminpe'ko zoziez estalitako txagola apalean zubilgaiñean (7) yañita, iztar-artean talo-askeagaz; or erakutsiko dok ik ire antzea.

Ardiak batu ta lañaratu dozak, artesiari atakako (8) txarakea kenduta; gaueko amañak dozak gesu (9) beten eta onazkero goixeko amañetan egin doan esne-yana gorabera ire urdaila-zoñia artega ta usika daukak. Ni be gau onetan ire maikide izango nok, ire talo entzutetsuak ezagutzeko gogoak onaxe ekañi naiok eta. Or aldamenen dokan zoñoko arto-urun, ufea baixen beilegia, ire ama urduri-zoliak Lambreabe'ko Eñotatik eroanda azpiblean erañgi (10) ta gatz biñinduagaz garotua dok ufean, ik eure bizkafean Aldaminpe'ra ekañia. Gaur askara urun-eskutada askotxo egozten dozak: gose az ufean. Nik i lango gizon zimelak aixe utsez bizi diriala uste naioan, baiña dakustanez uste ori okefa zoan. Urunik (11) asko dok or, mutil, Aldaminpe'ko artzai guztientzako taloak egiteko be, ala ni arako Omer'en aldiko gizatzar begi-bakar ta aparitzat i lango gizon bat gitxi euenetarikoen bat nazala uste dok? Neuk be urdaila-zoñia bizirik somatzen yoat baiña eztok ase-eziña. Ik eragoiok eure lanari bai? ta nik ik taloak egiten daragoioan artean ire lan gañantzitsuori, bitarteko antzo, i ezagutzen ez auenai azaldu egingo yautset....

Gure talogin ospatsuak askako urun-piñoaren erdian sakostea (12)

- (3) Mimbra.
- (4) Para la era.
- (5) Apresar.
- (6) Fugaz.
- (7) Tronco.
- (8) Portillo.
- (9) Momento después.
- (10) Cerner.
- (11) Harina.
- (12) Hondonada.

eginda txoletagaz (13) sakostara ura egozten dau apurka, eskumeagaz bien bitartean uruna oratuta; askako urun guztia ora (14) beilegi egiñik gelditu da ta an daragoio gure talogin bardinbakoak ora ori igurdi (15) ta igurdi; orea geroago zalago egiten da; Toma'ren atz-bitarteetatik urteten diria urrezko ora-zerendak igurdirik asko ta taloak egiteko gertu dagozala iragarten daue. Gure talogin aituak artzen dau askatik ora moltso bat eta esku artean zabaltzen asten da; oreak orain txirintola lodia dirudi; emakume baseritarak larunbata goixean labara sartzen dauen opilaren antza dauko; geroxeago ilargibete, beilegia dan lez zuria ba'litz. Nozik-bein talogiñak esku bata askearen alde batean dagon uretan busti egiten dau, oreak eskuari eldu eztagion. Talo biribila bein esku batetik bein bestetik dingilizka dago; oraintxe ausi ta lufera yausi bear dauela dirudi ta Toma'renak ez beste eskutatik yausi litzateke. Gure taloak azal bi ez besterik e tauko; bere alde batetik zear sutargiaren laguntasunagaz talogiñaren beste aldeko helauna ikusi dakust, taloa leiar gardena bailitzan. Talo biribil biribila zabaldua dago talogiñaren eskuzabaletik dingilizka uratu bear lañian, baiña talogiñak uratzeko astirik eztautso emongo; eltzen dautso beste eskuagaz supuruan berotzen dagon taloburdiñeari ta onen gaiñean an doa berau beteko talo me-mea suaren ganera, onen beroagaz azpi aldeko azala egin dakion. Azal bata egin yakonean, artzen dau talogiñak talo burdiñea kirtenetik eta taloa beste eskuan artzen dau; taloa ta talo-burdiñea eskuz aldatuta, ta atzera onen gaiñera doa, beste aldeko azala egin dakion. Taloa azalak eginda dago, talo-burdiñekoa egin da; ilargibetea dirudian taloaren azaletan an-or-emen goriune ta baltzuetxoak agiri dira: suak toki batzuetan gogoñago yo dau ufean. Orain azal utsezko opila txingafen afean zutun-zutunik barik apur bat oker yañita dagon burdinmera doa, an efe-amaitu daiten. Efe danean, Toma'ren taloak ezetariko mamirik eztauko; azal utsa da ta azalok suak aro eginda dagoz. Beste taloak lelengoaren bide berbera yañaituko daue...

Maskiua (16) supuruan dago artesne edura baixen zuria ertzetaraño beterik, azpitik txaraka-abafen gar biziak berotzen dauela; gar goñizken artean oztaozta agiri da nozipein eta oraitiño geldi dago, abeari lotuta

(13) Vasija de madera.

(14) Masa.

(15) Salar.

(16) Caldero pequeño.

sutan efiten dagon zinauslerik gogofen eta setatsuena bailitzan. Askea talo-zatiz beterik dogu, eurak beratuteko esnea noz egosiko begira; bi-tartean ba-dogu zeri ekin. Gura aifia gaztae dauku txagolan; gaztanolak ganezka dagoz; eginbafi azal-zuriak batzuk, azal-ori eginzafak besteak. Taloa ta gaztaia bai diriala gozoak, alan be goseak ilik dagonarentzat! Ia gazta bana garbitu dogu; gaztaiagaz taloa barik, taloagaz gaztaia, taloa yaten dogula esateko aifia. Esneak irakin dau ta Toma'ren begi zoliai eskefak sutara igesi eztauskunean. Artesnea, alan be udan, lodia izaten da-ta, urik erantsi ezik afaukea egiten yako; gureari etxako egin, ura erantsi yakolako. Maskilukada-esnea askara doa talo-zatiak beratzen. Ezpelezko zali bana artuta laster garbituko dogu askakoa be. A or Gorbeia'ko artzaien aparria....

LARAKOETXEA'TAR B. Y.

